

С О В Е Т Р А Д И О Д А М Ч Ы Д Ы Л Г А З Ы Н Ы Ң
А Ж Ы Л Д А К Ч Ы Л А Р Ы Н Г А

№ 293 (12683) | 1984 чылдың декабрь 22, суббота | 1925 чылда
унаагызаттинген | Өртээ 3 көп.

ИДЕПКЕЙЛИИ,
ДЭЭШТИИ ДЭЭШ

И ДЭЭШ

Тийвэнийн агроуелтүр респуб-
лика хатгынхныкийн
составтай өскрийгөлөр дугай-
гайлаа Тыва АССР-ни Дэди Со-
ведини доктаалы сессия база хүдэлэ алган.

Тыва АССР-ни Дэди Со-
ведини Президиумуну Чарлыктары башдылар дугайгайд хүн түрүмүнү белши айты-
рылгы талазы биле Тыва АССР-ни Дэди Советини Президиумуну секретары де-
путат Н. С. Бойду илтетик
кылган.

Мурнурадагы сессиянын сөө-
дүндө Тыва АССР-ни Дэди Со-
ведини Президиумуну хүдээп алган Чарлыктары ба-
дылар дугайгайд Тыва АССР-ни Дэди Советини Хообудуун болгаш доктаалда-
ры сессия бир үй-биле хү-
дээп алган.

Тыва АССР-ни Дэди Со-
ведини белши чымчынды олгу
сессия ажилын өөн-биле
тооскуз

Депутат Владимир Ефимович Серяковту Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазынга томуйлаар дугайында

ТЫВА АССР-НИН ДЭДДИ СОВЕДИНИН ДОКТААЛЫ

Тыва Автономнуг Совет Социалистиг Республиканын Дээди Сөвединин доктаадыры болуз:

Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазынын оралакчызы албан-хүлээлгезинин хостааң, депутат Владимир Ефимович **Серяковту** Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазынга томуйлаар.

Тыва АССР-ни Дээди Сөвединин Президиумунун Даргазы Ч.Д. ОНДАР.

Тыва АССР-нин Дээди Сөвединин Президиумунун Секретары Н. БОЙДУ.

Кызыл хоорай, 1984 чылдын декабрь 21.

ЧОН ТӨЛӨШТИГДЕРНИ АДАП ТУРАР

нин саналдаан.

Советтүн чолаачызы К. С. Сагаачи, туугузу А. Л. Соян ол саналды дэктээн.

Тыва АССР-инң Дээли Со-
вединге депутаттыг кандиди-
дадынга хойжу Галина Тумато-
ва Адыманы депшидер деп са-
налды Ак-Эрик ортумак шко-
ланын башкылар коллективин
иниң соңгулда мурунчу хура-
лының киржикчилери база бир
үн биле дэктээн.

1 В КУУЛАР.

Соңгукчуларны кичээнге

Тыва АССР-инң Дээли Со-
вединиң адыгы чыжынга
соңгулдалар талазы-биле Төп
соңгулда комиссиязынын ту-
рар адрези: Кызыл хоорай,
В. И. Ленин шалу, Советтер
бажылыны № 107 орол, те-
лефон № 2-55-42.

* * *

РСФСР-инң Дээли Совети-
ниң он бирги чыжынга соң-
гулдалар талазы-биле Кызыл-
таш № 940 округ соңгулда ко-
миссиязынын туурар адрези:

Кызыл хоорай, Кочетов ку-
лумчузу, 30, Советтер бажыны,
телефон № 2-21-26

* * *

РСФСР-инң Дээли Совети-
ниң он бирги чыжынга соң-
гулдалар талазы-биле Чааза-
наан № 941 округ соңгулда
комиссиязынын туурар адрези:
Чаазаан хоорай, улус депутат-
тарынын Чөөн-Хемчик район
Советиниң куусенин комитеди
ниң бажыны, телефон № 247.

Совет Энциклопедия Коммунист партиясынан Төз. Комитетин, СССР-нын Дзуды Советинин Президиуму болгаш СССР-ын Министрлер Чыгуулал Коммунист партиянын болгаш Совет курулушун жаксы жымдаактым, СЭКП ТК-нын болгаш Совет кужигуну, СССР-нын камгалал министри, Совет Энциклопедиянын Маршалы, СССР-нын Дзуды Советинин депутаты, Совет Энциклопедиянын Мамдзры, Социалисттик Купу-жымдактын ийгиликтер Мамдзры Дмитрий Федорович Устиновтун аэр аэралынын соонза 1984 чылдын декабры 20-де 77 хилал чорашт аа-чир ханы жымдак-биле диниялар тур.

**СЭКП ТК-ДА БОЛГАШ ССРЭ-НИН
МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ**

СЭКП ТК-ын болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин
отказдары бола:

1. СЭКП ТК-ын Политбюро кеңигүүнү, ССРЭ-нин камга-
ла министрли Совет Эякелетинин Маршалы Дмитрий Федор-
ович Устиновту орунсукудугагызга организмалары-биле да-
лазында составтыг күүсүе комиссияны тургузар: элгер
В. Романов - харгазы, В. В. Гринин, В. М. Черныков, Л. В.
Гринов, С. Л. Соколов, С. Ф. Ахмедов, А. А. Елшиев, К. М.
Ахмедов, М. С. Смуряков, И. Ф. Дмитриев, И. П. Ку-
лаков.

2. Л. Ф. Устиновту Кызыл шалге, Кремль хаанынга ор-
кудулар.

Совет Эвилелиниң Маршалы
Дмитрий Федорович
УСТИНОВ

Улуу Улуг дайынның алдында 800-чепсек болгаш дайынчы техника-биле Совет Армияның болгаш Флоттун хандырылгазы ооң ады-биле хол-башкан. Ракета техниказын тилкелеринге болгаш космоска

турган. Чаа чүдүд болан ты-
пары, ажал-херети чога-
дыкы бу-бис көрү, уауу
болган харысгалалыг кору-
галары шийтирээрине
көжигилери организмдеп били-
ни анаа сийиккен болга-
нын. Төрөн чүртүстү
аналары чүртүгү биж-
лаар, талым-бисе он
чорудулагына тозаар
илердегилетинен. Бели
принципалдык, партияны
херизге бердинген, Бөдүү
болган чагай сөсткдиги
анаа совет кижилерин мана
чорун болган ханы хуна-
чуртун кымызгар көк бара-
болуруни, коммунистг иле-
алдарга шычыч чорукту

Дмитрий Федорович Устимовтун улут ачы-хавыяларынын партия болгаш хүрүнө бедик-биле үнелээ. Совет Эвилелинин Маадыры болгаш Социалисттик Күш-ажалдын ийи дакпыр Маадыры атты анаа тывып чыгып барган. Демократия

выскаки, он был удостоен орденов: ордена Суворова, ордена Кутузова.

череги. Кутузов браниян
череги-биле, Совет Эвлия-
ниң медальлары-биле, а ол
мыкшын хой курунелерниң бе-
дик шаңнаалары-биле ол ша-
наткан. Ленинни бола-
ССРЭ-ниң куруче шаңнаалары-
ным ол лауреаты турган.

Ленинни коммунист, ча-
бымшты патриотту болгаш
интернационалчы, шыгара-
лалың шериң маңалыңың Дми-
трий Федорович Устиновтуң
чырыктың овуру-хейри
ССРЭ-ниң Чепсектиң Куштери-
ниң дайынчыларының бүтү
совет кижилериниң сагыш-сет-
килиге кезээде артар.

Горбачев, В. В. Гришин,
ица, Н. А. Тихонов, В. В.
Б. Н. Пономарев, В. М.
ионов, Е. К. Литачек, К. В.
Антонов, Н. К. Байбаков,
ов, С. Л. Соколов, А. А.
С. А. Афанасьев, Б. В.
И. Бакалов, П. Ф. Лома-
славский, П. В. Финигонов,
андров, Е. Ф. Муравьев,
С. Г. Гошков, В. Л.

ов, А. Т. Алтуниин, И. Н.
П. Батехин, С. А. Бобылев.

Шадаев, А. И. Соронин, М. Д. Попков, П. А. Горчаков, Л. Л. Батехин, С. А. Бобылев, П. Н. Медведев, Н. В. Огарков, Б. П. Уткин, И. А. Герасимов, В. С. Родин, Ю. П. Максимов, А. И. Ширинкин, И. М. Третьяк, М. И. Дружинин, П. Г. Лушев, И. П. Ре-

С. И. Постников, В. М. Майленко, Н. Ф. Грачев, А. Н. Колинченко, В. М. Архипов, Б. Л. Плеханов, В. Ф. Ермачков, А. И. Макунин, Б. В. У. Константинов, В. А. Анис, И. Ф. Адинов, А. М. С. И. Руденко, А. С. Жел

СРЭ-ниң камгала
Д. Ф. Устиновту

рүне комиссиязындан

23 хүйнерінде 11 шақтаң 18
шақтаң чедир ажық турар.

туң аарыының
ың дугайында

Е Л И

Д. Ф. Устинов, 1908 чылда демдектери тыптып келген. гаш бүүректерини четлес
эрүттүнген, 1984 чылдын ок- Кадымтын байдалынын аа- ажылдаары келереп, орган-

жараша толуктага баксыраан болган улут эскергеделиринг байдалдарда чүрк доктаган- ниндан декабрь 20-де 19 шаң 35 минуттаа метизин.

Патолог-анатомут шинчи- делер аарыгын шын толарт- камын бильгизкан.

дартку кол эргелденди- ги, профессор Е. Чазов; эргелигини маалыгыни, нин МЭА-нын академикни, профессор В. Покровский; Воронев; СССР-нин СРЭ-нин МЭА-нын корын корреспондент-кежи- В. Сура; зынен турган

ессор Н. Краевский; зр.

184 ч. декабрь 22

Декабрь 22 — Энергетиктин хүнү

Чылыгыны, чырыкты — чонга

1920 чылдын декабрь 22-де Советтериниң УИИ Бүтүрүшү сыйдагы ГЭС-лор планна чыгарып алган. Ол чылдан агай чыгып турган дымка хай чыгып, суу, атомдук электростанциялар туттунган. Электростанциялар планна, бүтүрүш дег, бистин республикада база чедикширин боттанып турар. Амгы үед республикада чүс-чүс километр дүртүгүчүлүктү электри дамчылар шуттунган, энергетиктер дериг-херекселдерин күчүзү миллион киловатт-шак ажил турар. Ийинини лампочкалар чүгүлү суурларда эвес, ырак сымла кыштарда, фермаларда чайыналып турар.

Район төптеринин болгаш хоорайларын электри болгаш чыгып энергия-биле ханым-рыганын ажилдер даш «Тыва коммунисттер» кол-лектив хемчеглерин ая турар. Чыл эгезинде алдынган соци-лист чедикширин күчүзүлүп келген. Күш-ажылдын бүдүрүлүшү белилер, ажилды организаастарын экижидер со-рулгалар боттанып турар. Бүдүрүлгө 700 километр электри дамчылар 0,4 болгаш 40 кило-метр шуттунган. 150 километр кабель база 430 кило-метр даштык чырымалга четкилерин хандырып турар. Районна 8 котёлдар, 27

төптүктер, 560 тус чылымалга пункттары бар. 11 аялдар «Тыва комму-нисттер» электри энергия-биле бүдүрүп турарынын планна 102,5 хуу, чыгып энергияын бүдүрүш 113,4 хуу күчүс-төн. 1 киловатт-шак электри энергиянын бот-үезин 0,02 көпөөкө, чыгып энергияын 0,49 көпөөкө чыгыткен. Бо үе дүргүзүндө участоттарда үр-елишкенирин саны өзгөжүр. Ол чүд дээр, ажилчылар-нын, инженер-техниктер ажил-дакчыларын харымсалгазын беделзин херечилеп турар. Боттарынын профессионал байырларын эки уткуур дээр энергетиктер хууда болгаш

бригада аразында социалист чырыкты калбарган. Коллективте 15 ажилчы чыл планна хууда бетинде күчүсөлүп келген. Ылаңга контро-лерлар В. Н. Васильченко, Е. Н. Борисова, Т. В. Шабанова оларын ажилы мактал-ды. Мурнакчылар ай-көөртөл-дүрүш 105—107 хуу күчүс-төн, чырыкка тилекти болуп келгенер. Олар база-ла бо-дүрүш 1985 чылдын үлүгүн-де кииришти ажилдап турар-лар. Хоорай-суурларын кудум-чарыкка чырыкты 85 хуу чедер-и көрдүгөн. Бо беш чылда Чадаананын, Ак-Довурактын, Туранын болгаш Кызыл, Тан-

ды районнарын төптеринге электри четкилерин чарты-дерип кылдыр сорулга салды-ган. Бүдүрүлгө он бирги беш чыл-дын доозукчу чылынын план-ны чедикширин боттанды-лар дээр бекиткен социалист чырыктын ая турар. Дымка хай участоттар, тус-тус ажил-чылар ийн хуу камнап алган материалдары-биле ажилда-рын шийитилген. Уткуур планна, бедик оналдалар күчүсүткенине бүдүрүл бар.

В. КОЛОСОВ,

«Тыва коммунисттер» ин-женери.

САННАР, ФАКТЫЛАР

1984 чылдын эгезинге чедер Совет Эмелдинин бүгү электростанцияларынын күчүзү 295 миллион киловатт чедип турар апар-ган. СССР-ниң энергетика программасы ийн чаалаа боттанып. Биргизин 80—90 чылдарда доостур, ийингиз XXI чүс чылда күчүсүт-көн.

Бо чылым чуртта 1465 миллион киловатт-шак электри энергияын, оон иштинде атомдук электростанцияларда 136,5 милли-он киловатт ажилдап кылган. Бо көргүзүп өрткен чылдагы-зымдан 2 хуу хай болуп турар. Чыл дүргүзүндө 13,5 миллион киловатт күчүлүг энергетика күчүлүгүн ажилдап киирген.

Коалхоттарда болгаш сов-хозтарда электри энергия-нын херекселен өзүп турар. Чер сугатарларын, теп-лиңаларга, көдөз ажил-агый продукцияларын аш-тап-курдамын, мал, куш өстүрүп турар ажил-агый-ларда ону калбаа-биле ажилдап турар. Мал ажил-агыйын ажилдап турар. Ажил-агыйын болгаш фермаларын электр-трикка дууза-биле доолу-биле механизастар-ы көрдүтүп турар.

ЭКИБАСТУЗ ГРЭСТЕ

ЭКИБАСТУЗ. Павлодар об-ласть, Экибастуз ГРЭС—1-ин сөөлүгү секки энергетиктер ажилдап киирген. Чуртта эң күчүлүг чыгып электростан-циянын төлөмдө күчүзү дөрт миллион киловатт. Бо дээр Экибастузнун хөр-дөш тыва-жынын баазына тур-густунган беш ГРЭС-тин би-рээин болур.

Энергия машинаын күрүе комиссия «тергенин эки» деп демекке күчүзү алган. Блок-туу сөөлүгү ажилдарын ту-дугулар херекселенин бри-гада-лары-биле кады кылган. Монтажниктер мындыг арга-биле ажилдарын ажитыг деп санап турарлар.

— Энергетиктерин болгаш хандырып турар заводтарын сырын харымалга болгаш, ага ГРЭС-тин сөөлүгү блогу шилдиги кылганга — деп, ГРЭС-1-ин директору В. Шайлар чуталады. — Белек-кей ажилдарын үезинде тө-лөмдө чедиктерин ийер-ди чылдаткан, оон түнелни-де бири агрегаттарын төлө-мдө күчүзү коллектив үе-зинде шийгээлдеп алган. Ан-гы-ангы кезектерин, кивар-чаар чүд бээр системанын ажилы экижиз.

Экибастузнун ийги элек-тростанциянын тууду ба-за калбарган. Туудун тө-лөмдө тодораткан болгаш чаартып кылган. Чаа стан-цияны туудугулар келир беш чылдын эгезинде ажилалга киирер.

Н. КРИВИЦЕ,

СЭТА-нын корр.

«Тыва даг-дугу» комбинат-биле. Постоянныи суурну аразында десеп чымы ор-гудашта даштын чайылар дамчир суургаар бар. Ол суур-галарда Назаров гидроэлек-тростанциянын келген үлүг күчүзү ток дамчыр демир уздымдарын шийген, олар-нын чынында трансформатор-лар асыллап каан. Районну ийн дугаар электри четкиле-рини турар чери бо.

Электри четкилеринин на-чарынын орадакчы Евгений Александров Козьков-биле ужуражып, оон-биле элээн чуталашкан бис.

— Бистин коллективне республиканын барым тала-ны районнарын энергия-биле хандырылган. Бүдүрүп эгезиле, Бай-Тайга чедир харымал турар. Чогуу район-нар төптери биске хамаары-пас. Совхозтарын энергия хандырылган үзүлгелерин — бистин хүлээлгесин ол. Оон алгы кол херекселенис

КЫРГЫС ССР. Таш-Кумур ГЭС-тин туудугулар күш-ажылчы тилектеги суу кол туудуг шийгелген чайыпкан, мы-ла төлөмдө күчүзү ажил-дарын доостурун. Чер алаа-биле эрткин 360 метр дүртүгү ол хоолай кончуп берге бай-даларда туттунган. Хайлар бүстүрүл, дээрн үлүгүргөн болганында демирлерин тус-кай быжылгалаштар-биле үс-түргөш, кастинган оңгарлар-ын дораан бетоннап турган. Бетон кудар ажилдар ам чүг-лө үер, кирер черлеринде ар-ган. Улаас Нарынның суу ки-лимал агымче кирер.

Мында өскө-дөз объектиле-рин туудуу адалатып турар-ларда 40 метр узун аксир хоол-ай-нын монтаж ажилдарын ху-саада эрте эгелген. Ам спи-раллыг камераны чып турар, турбинанын ажилын дугу-юнче кээп турар сутун агы-мын ол улам шакын болду-рар.

450 киловатт күчүлүг Таш-Кумур ГЭС-ти 1985 чылда ажилалга киирген соонда, электри энергияын ажилдап кылдыр көвүдээр болгаш

НАРЫН ХЕМДЕ

хемде болук станцияларын бешкизи.

ЧУРУКТА: ГЭС туудууну

инити хевир.

М. Амрбаевтин фотоу.

СЭТА-нын фотохроника-сы.

БАШКАРЫЛГА ТӨВҮНДЕ

Кызылдың төп электростан-циянын кол башкарылга төвүнө кадык-даа үеде де-журный ажилчы үзүлгөс. Станциянын бүтү-лө ажил-дарын канчаар ажилдап ту-рарын автоматтык хынаада приборлары көргүзүп турар.

чогуур деңгелден чайлабайн, бүтү-лө үеде эки деп айтып турары ол. Дежурный ээлгеч-биле каш сөөлүгү четкилерин арга-лыг болган бис. Николай Оор-жакович Даны — Томскийн политехник институтун 1982

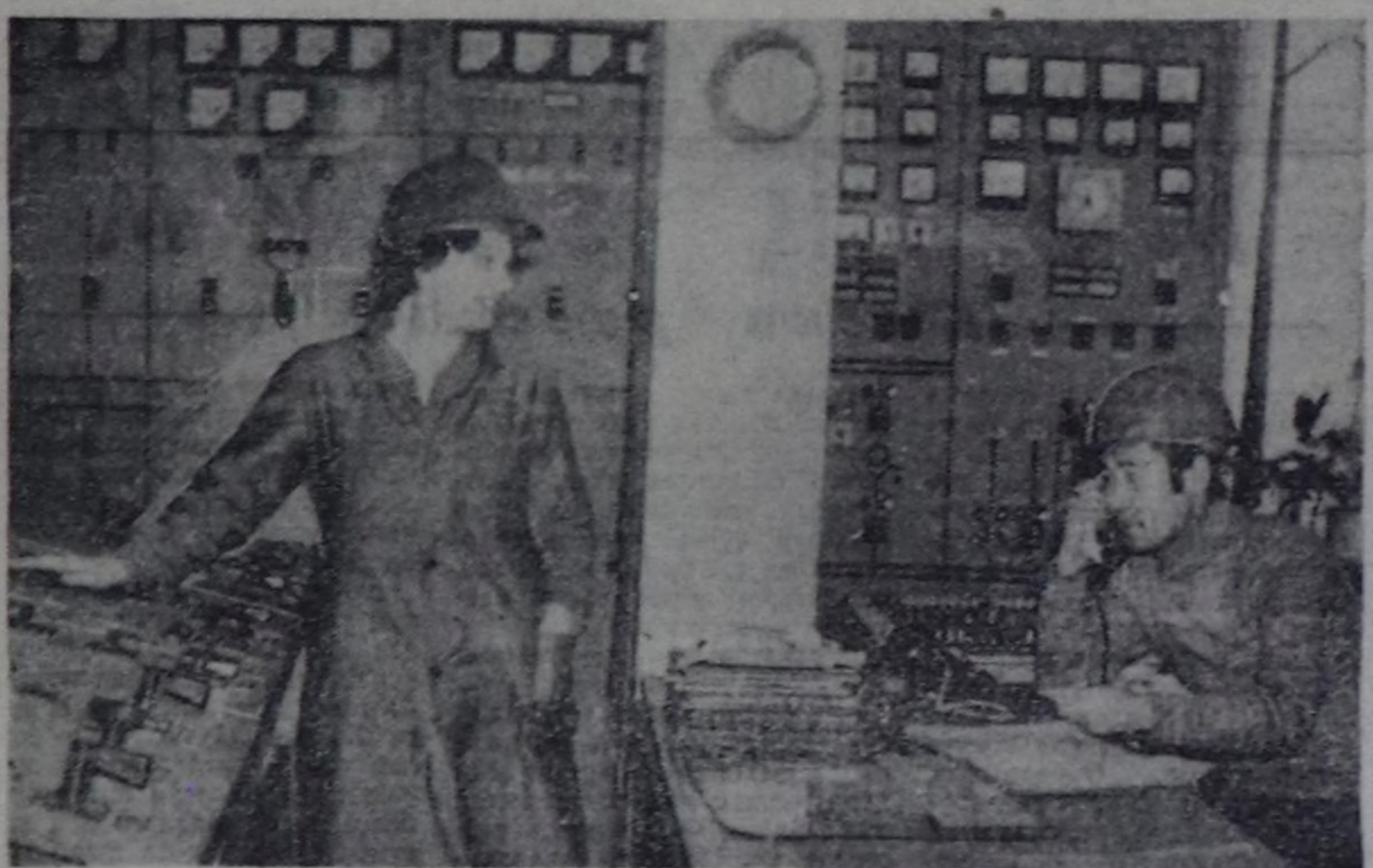
эелгичи. Келген мезгиле бугаар, кайла, кайдыг үрелишкени болганын тодораткан соонда дежурный электрослосарь М. В. Михайловту дуузалаш кылдыр чорудупту. Үрелиш-кени ырак эвесе болган дээр-ин билеп алган, ону эдерип-

тивис. Септеки Михаил Вла-димирович ажилдап барган электри тургузууну чорудуп ажилды көргөш, дораан-на үрелик черин тыпкан боор, «ам амырбас апар» деп сөс-тер-биле шалыкны кылдына берди (алаанда чурукта).

Кол башкарылга төвүнге де-дир келиринске, приборлар шынап-ла ыныг дээрн көр-гүзө берген болду. Төп элек-три станциянын электри не-тияны мурнуу электрослосарь коммунист Михаил Миха-йлов-биле ыдычар танымтыс. Ол бо бүдүрүлгө он бир чыл ажилдап турар. Дуржу-галыг ажилын ам бригадал апарган. Коммунист күш-ажылдын шалыкчы М. В. Михайловтун ыдыралдыг бри-гадазын планна оналдаларын үргүлч ажил күчүсүлп кел-ген.

Дежурный ээлгичин ажи-лы үр эвес үе иштинде со-нуурган көргөш, оларын хү-лээнген херекте харымсал-ламын эскерген бис. Мындаг мергежилди, эрес-кежээ улус электри станциянын ажил-ны хайгарал, башкарып турда, хоорайнын ажилын чоңу электри болгаш чыгып энергия-биле үзүлгө чок хандыртканын-да канчаар.

Н. КУУЛАР.

Кайы-бир черде үрелишкени болуп азы айылыг байдал тургустуна бээр болза, башка-рылга төвүнү «дугураа» чорудаттыр. Ылаңга тава-рылда дежурный ээлгичин бай-далды дүргөн өрөйүн көөрү-ден болгаш станциянын ажил-дын турмуздар талазы-биле хемчеглерин шалыкчы ал-мырлан бүтү чүе хамааржыр.

Дежурный дөрт ээлгичин бирээнин начальниги Н. О. Даны биле үлүг дежурный, электромонтер Л. Я. Скоробогатова (чурукта) оларын арыннарында дүвүрел чок, хү-лүмүзүг дооганы көрүп тур силер. Оон чылгааны бил-дигир: кол башкарылга төвүн приборларынын согунары

чылаа дооскан анык иже-нер. Ол борта ажилдап кел-ген тр болбайн ээлгеч на-чалыгын апарган.

— Ажилын харымсалга-зы улуг. Бир эвес өй-шаанда хемчег албас болуурусса, хем-чег үрелишкени улуг аварияга чедирип болур. Станциянын ажилы бичин-даа каа үзү-тели бээр болза, кайы хире халааг уркуутуу биле болгаш дежурный ажилын үе-зинде эскер харымсалла, приборларын ажилын үргү-лч хайгаарар бис — деп, Ни-колай Даны демекчел.

Оон ол чуталаш дымнап олтурууста, телефон кыгырт диди. Дежурный ээлгеч до-раан-на бодууну туруштарын

СУУК УЗУН АДАГАШТАР

В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дугу» комбината — деп, Е. Козьков тайылбырлады.

— Планна оналдаларын канчаар күчүсүлүп турар силер, Евгений Александрович? — деп сонургаан мен.

— Энергетиктер хүнүнү бүдүрүлгө бистин коллектив-нис чыл планна күчүсүлүп келген. Тодаргайлаарга, агаар шуттунгарын болгаш по-станцияларын канитал сеп-телгенин чыл планна 105 хуу кылдыр хуусаа бетинде күчүсүлгө, 1985 чылдын үлүгүн ажилдап эгелген бис — деп, ол харымалады.

Бо коллективтин хоужааш-кык чок, ден-дески ажилда-рынга, ажилын кадрларын үр үеде солушайп доктаамад ажилдап келгени база үлүг ийилгил болган. Нитизин-биле 70 ажил ажилдакчылыг бо

организациядан чыл дүргүзү-дө чүгө ийн кийин үгөн бол-гаш ийн кийин хүлээп алган. Мында дымка хай чыгып дү-ргүзүндө ажилдап келген арга-дуржулгазы байлак, кады ажилдап турар эш-өрөүнү аразында ат-алары бедик хоо-рунгар хой. Электромонтерлар ортуунга «Мергежилди тер-генин» деп ат дээр 1983 чыл-да эрткин республика конку-русузунга бо коллективте ал-дыг разрабктын монтеру Дүм-ен А. Херек тилекти болган. А бо чылым база-ла ол кон-курса оон кады ажилдап ту-рар эш Натчин-ол Сарылар тилгези. Е. А. Козьковтун ба-за бир оналал демекчел: «К-жиз — Сыргый-оол Ооржак. Ол электри четкилеринде де-журный машина башкарып тур чоллачын. Монтер С. Оор-жак машинаын даям баш үдүр септеп, үзеп-чаз ап ту-

рар болгаш херек апарар, ка-ды-даа районну кадыг-даа ырак сурууче халамтарынга кээздө белеп.

Коллективте чедикширин-ге административ биле хой-нинти организацияларын чыгыс зай деминг ажил-дап, коллективте ажил-агыйгы хөөнү, найралдыг чорукту тургузуу шыдаанын ба-за үлүг салдарыг болган. Ажилдакчылар ортуунга кижизинде ажилын үр-ел-нелде чорутканынын түнө-линде, күш-ажылды салгал-чуруму быжыккан, чылгаан чок черге ажил шаты үзөр, ажилдап оналдар, эрте өр-үдүр кийилерин саны му-рунчазын кызылган.

Күш-ажылды шын хуузап, коллективте чырыкты база билигилер организастап турар. Мында дөрт бригадал бар. Оларын аразында социали-

стик чырыштын негелделерин то-даргай ажилдап кылган бол-гаш оон түнелдерин квар-тал санымда үндүрүп, тилек-чилерин шаңнап, мактап ту-рар. Амгы үеде магистральдыг четкилер участотундан Вик-тор Бригадин мастер-лээн бригаданы, подста-циялардан Михаил Голош-ловтун удуртканы Ак-Дову-рактын подстанцияны мурнап чоруп турар.

Коллектив кижигинери хостуг үезин база кадым эр-тирпип, массалыг үнүшүл-лери организастап, спортку маршалаалар-даа бо-ла киирп бээр. Энергетиктер-ин «Электрон» командалыг Ак-Довурак хоорайнын кол-лективтер аразыга хөккөй маршалааларын каш улаа бирги черин алган.

Найралдыг коллектив бо-дүрүш профессионал байыр-лап төлөткөн-биле уткуур турар болгаш он бирги беш чылдын доозукчу чылында шалыгы буга-биле ажилда-ар. А. БЕГЗИН-ООЛ.

ДАГЖЫЛАРЫН ЧЕДИШКИНИ

БУДАПЕШТ. Айкада даг байлаанын комбинаты — Венгрияда хөмүр-дөш тыва-жы-нын эң улуг бүдүрүлгөс. Чыл планна күчүсүлгө дугайында комбинаттын коллектив ра-порттаан. 1,8 миллион тонона «кара алдынын» коллектив бо чылын чурттуу улус ажил-агыйгына берген. Чыл төңү-зүгө чедир ам-даа 100 муу тонона хөмүр-дөш чуртка бээрн дагжылар шийитил-гэн болгаш амгы үеде сорук ки-ришкенин ажилдап турар. Венгрияны Социалист ажил-чын партиянын келир чылын болур XIII съездинде алдар кылдыр социалист чы-рыкты калбарып дугайында азырын бүдүрүлгөлерин ийиндатып. Айказын шак-тёрларн көрдүгөн.

Венгрия Улус Республика-нын олар чүдүлгө баланын-га хөмүр-дөш чутула роль-ду ойнарын экономист са-нап көргөн. Хөмүр-дөштин 7,4 миллион тонона курдамын чуртта барын шийгел ажил-дары тодаргайлап. Совет Эм-елинин техниктиг детимче-биле «Миркушкель», «Надзаль-хаза» деп эң улуг шахталарын туткан.

ПЛАН ХУСАА БЕТИНДЕ КҮЧҮСҮТКЕНИ БЕЛГРАД. Югославиянын социалист энергетиканын баштайгы — Ябланицанын гидроэлектростанциянын 30 чылын оон коллектив чыл планна хуусаа бетинде күсү-дөп, күш-ажылчы улуг тил-екте-биле демекчел.

Югославияны экономист-чуртуула хай электростан-циялар ийемей, Ыйнарга чур-туу энергетика күчүзү улам-на улугаттырар Югославияны улус ажил-агый хөмүр-дөш

СОЦИАЛИЗМ ЧУРТТАРЫНДА

ини кол уламышкыларын бирээин болуп турар. Дрина, Морача хемчегин бассей-неринге 20 гидроэлектростан-цияларын дерип көрдүгөн. Дунай хемде «Джерал» гид-роэлектростанциянын ийги элээн база дерип турар. Чуртка атомдук электростан-цияларын тудары планна. Электростанцияларын тудар талазы-биле улуг чылымчыны Югославия Совет Эмелни берип турар. Югославияны электростанцияларын тууду-жулары СССР-ниң энергетика туудугуларын дуржулгазын калбаа-биле ажилдап турар.

КАДРАЛ БЕЛЕТКЕЛИ УЛАН-БАТОР. Дагынмын чыл шимчээшкенин социалист Моолда калбарган болгаш бедик мергежилди кадрларын белектеринин, хоочун салгал-дын чаагай чылымдарын оларын кижизиндерин тергени эки школазы болуп турар. Рес-публиканын үлөтүр болгаш көдөз ажил-агый бүдүрүлгө-ринде 30 муу мурнакчылар дагынмын болуп, ботта-рынын байлак дуржулгазын аныктарга дамчылып берип турар.

Дагынмын чылым чыгыл-дары чурттуу хай коллектив-терде тургустунган болгаш оларын ийиндатып-биле профессионал пропаганд-лаарын айларын доктаама-лартып турар.

Дагынмын чылым чыгыл-дары чурттуу хай коллектив-терде тургустунган болгаш оларын ийиндатып-биле профессионал пропаганд-лаарын айларын доктаама-лартып турар.

УЛАН-БАТОР. Дагынмын чыл шимчээшкенин социалист Моолда калбарган болгаш бедик мергежилди кадрларын белектеринин, хоочун салгал-дын чаагай чылымдарын оларын кижизиндерин тергени эки школазы болуп турар. Рес-публиканын үлөтүр болгаш көдөз ажил-агый бүдүрүлгө-ринде 30 муу мурнакчылар дагынмын болуп, ботта-рынын байлак дуржулгазын аныктарга дамчылып берип турар.

УЛАН-БАТОР. Дагынмын чыл шимчээшкенин социалист Моолда калбарган болгаш бедик мергежилди кадрларын белектеринин, хоочун салгал-дын чаагай чылымдарын оларын кижизиндерин тергени эки школазы болуп турар. Рес-публиканын үлөтүр болгаш көдөз ажил-агый бүдүрүлгө-ринде 30 муу мурнакчылар дагынмын болуп, ботта-рынын байлак дуржулгазын аныктарга дамчылып берип турар.

УЛАН-БАТОР. Дагынмын чыл шимчээшкенин социалист Моолда калбарган болгаш бедик мергежилди кадрларын белектеринин, хоочун салгал-дын чаагай чылымдарын оларын кижизиндерин тергени эки школазы болуп турар. Рес-публиканын үлөтүр болгаш көдөз ажил-агый бүдүрүлгө-ринде 30 муу мурнакчылар дагынмын болуп, ботта-рынын байлак дуржулгазын аныктарга дамчылып берип турар.

УЛАН-БАТОР. Дагынмын чыл шимчээшкенин социалист Моолда калбарган болгаш бедик мергежилди кадрларын белектеринин, хоочун салгал-дын чаагай чылымдарын оларын кижизиндерин тергени эки школазы болуп турар. Рес-публиканын үлөтүр болгаш көдөз ажил-агый бүдүрүлгө-ринде 30 муу мурнакчылар дагынмын болуп, ботта-рынын байлак дуржулгазын аныктарга дамчылып берип турар.

УЛАН-БАТОР. Дагынмын чыл шимчээшкенин социалист Моолда калбарган болгаш бедик мергежилди кадрларын белектеринин, хоочун салгал-дын чаагай чылымдарын оларын кижизиндерин тергени эки школазы болуп турар. Рес-публиканын үлөтүр болгаш көдөз ажил-агый бүдүрүлгө-ринде 30 муу мурнакчылар дагынмын болуп, ботта-рынын байлак дуржулгазын аныктарга дамчылып берип турар.

УЛАН-БАТОР. Дагынмын чыл шимчээшкенин социалист Моолда калбарган болгаш бедик мергежилди кадрларын белектеринин, хоочун салгал-дын чаагай чылымдарын оларын кижизиндерин тергени эки школазы болуп турар. Рес-публиканын үлөтүр болгаш көдөз ажил-агый бүдүрүлгө-ринде 30 муу мурнакчылар дагынмын болуп, ботта-рынын байлак дуржулгазын аныктарга дамчылып берип турар.

УЛАН-БАТОР. Дагынмын чыл шимчээшкенин социалист Моолда калбарган болгаш бедик мергежилди кадрларын белектеринин, хоочун салгал-дын чаагай чылымдарын оларын кижизиндерин тергени эки школазы болуп турар. Рес-публиканын үлөтүр болгаш көдөз ажил-агый бүдүрүлгө-ринде 30 муу мурнакчылар дагынмын болуп, ботта-рынын байлак дуржулгазын аныктарга дамчылып берип турар.

УЛАН-БАТОР. Дагынмын чыл шимчээшкенин социалист Моолда калбарган болгаш бедик мергежилди кадрларын белектеринин, хоочун салгал-дын чаагай чылымдарын оларын кижизиндерин тергени эки школазы болуп турар. Рес-публиканын үлөтүр болгаш көдөз ажил-агый бүдүрүлгө-ринде 30 муу мурнакчылар дагынмын болуп, ботта-рынын байлак дуржулгазын аныктарга дамчылып берип турар.

УЛАН-БАТОР. Дагынмын чыл шимчээшкенин социалист Моолда калбарган болгаш бедик мергежилди кадрларын белектеринин, хоочун салгал-дын чаагай чылымдарын оларын кижизиндерин тергени эки школазы болуп турар. Рес-публиканын үлөтүр болгаш көдөз ажил-агый бүдүрүлгө-ринде 30 муу мурнакчылар дагынмын болуп, ботта-рынын байлак дуржулгазын аныктарга дамчылып берип турар.

УЛАН-БАТОР. Дагынмын чыл шимчээшкенин социалист Моолда калбарган болгаш бедик мергежилди кадрларын белектеринин, хоочун салгал-дын чаагай чылымдарын оларын кижизиндерин тергени эки школазы болуп турар. Рес-публиканын үлөтүр болгаш көдөз ажил-агый бүдүрүлгө-ринде 30 муу мурнакчылар дагынмын болуп, ботта-рынын байлак дуржулгазын аныктарга дамчылып берип турар.

УЛАН-БАТОР. Дагынмын чыл шимчээшкенин социалист Моолда калбарган болгаш бедик мергежилди кадрларын белектеринин, хоочун салгал-дын чаагай чылымдарын оларын кижизиндерин тергени эки школазы болуп турар. Рес-публиканын үлөтүр болгаш көдөз ажил-агый бүдүрүлгө-ринде 30 муу мурнакчылар дагынмын болуп, ботта-рынын байлак дуржулгазын аныктарга дамчылып берип турар.

УЛАН-БАТОР. Дагынмын чыл шимчээшкенин социалист Моолда калбарган болгаш бедик мергежилди кадрларын белектеринин, хоочун салгал-дын чаагай чылымдарын оларын кижизиндерин тергени эки школазы болуп турар. Рес-публиканын үлөтүр болгаш көдөз ажил-агый бүдүрүлгө-ринде 30 муу мурнакчылар дагынмын болуп, ботта-рынын байлак дуржулгазын аныктарга дамчылып берип турар.

чыларын америк агаар дээрбөчкөлерин аразында бомбалаанын түнелде ол электростанция үрелен тур-ган. Гидроэлектростанцияны катар тургустун сөөлүгө оон коллектив бодууну мурнуу кылдырып харымсалга даялаларын чедикширин күчүсүлүп турар. Чүгө бо чыл-дын беш 400 миллион кило-ватт-шак электростанцияны бүдүрүп. Ол чедикширин үлөзүлү — социалист чы-рыкты калбарган. ГЭС-тин бүтү коллективтин ажилын эки организастааны болган.

ЮБИЛЕЙДИГ АВТОКАР СОФИЯ. Пловдивин «Ре-корд» комбината база бир ав-токары бүдүрүп. Ыйнардаг комбинат ийиндатып 200 муу машина юбилейлиг болган. Ону Москвадан Ленин ком-сомол аттыг автомобиль за-водун чорудуп берген.

Комбинатты үең чылдар бурунгаар Совет Эмелинин техниктиг детимчезин дуу-за-биле ажилдап киирген турган. Оон составында амгы үеде машина туудууну беш заводтары кирил турар. Совет специалистер «Рекорд» ула-на саапарал, чартыгында адалаа кылган турар. Комбинат-тын 3600 ажил ажилчылары болгаш специалистер күш-ажылды организастаарын бригадаларын бугаар бедик бүдүрүлгөчүлүг ажилдап, киж-ишарын продукцияны бүдү-рүп турар.

СОВЕТ ЧАГЫРЛАРЫН — ХУСАА БЕТИНДЕ ПРАГА. Чехославиянын кайымындала тепловоз ту-дунуун «ЧКД-Соколов» заво-дуну ажил-агыйларын Совет Эмелинин бо чыгып чагы-ларын хуусаа бетинде күсү-ткен. Ажилдарынга элгит «ЧМЗ-3» деп 325 локомотив-терин СССР-ге чорудуп бер-ген. Оларын чурттуу эң улуг демир-орук бөдөлөрүн ажилдап киирген.

«ЧМЗ-3» деп эң баштайг локомотивтерин чарбн чыл бурунгаар Совет Эмелинге чорудуп берген турган. Бо өрткен үезин дү-ргүзүндө СССР-ин чыгып

АЯК ШАЙНЫ ААРТАП ОРА...

Дээрин кезээ хааа шонар. Демир-орук кыдым дургаар. Кайгыдалыг шайраагы. Хэрээ-оттан карак салбас. Кайымаалдыг хевин кеткен. Хөлөгелер — хэрээжнер. Көстүп келер. Ыттава... О чок. Ойна-ла, радиола! Дашкаларже. «Шампанское дамдылары» Тангону чедир кут-ла. Шагда эрткен дөртөн бир чыл. Шак бо хөгжүм ойнап турган. Дайымдыа эклерини. Таныштары үдөп турган. Авалары холун чайган.

Тыянып комсомол шайнамын лауреады, ырынц бол- гаш танынц «Саян» ансамблинц ат-сураа чүгдө бистин республикада эвес, а харын бүгү чуртта неперээр. Ансам- блядц артистери тыва уран чүүлүн төлөөлөчүлери болуп, Совет Эвилелинц дык хой хоорайларын кезээн болгаш акм-дуца Кубага, бистин кожовыс Моолга база кетпелзэн. «Саяныц» репертуарында тыва, орус, моол... композитор- ларынц ырлары, тыва национал хөгжүм херекселдеринге аялгалар, таныш-сам болгаш үе-дүптөн салгаа дамчып чедип келген ховар эртин — сыгыт, хөөмей, каргыраа бар.

Ансамбляны ыраажымы Надежда Куулар аянып, хоюг, хостуг үнү-биле чоңа бараан болууга, адыш кыскашкынна- ры динчтелер, Н. Куулар тыва ырлар-биле чергелештир орус улаустун ыраарын, моол ырларын онзагай чараш ыр- лап, аян тулар.

ЧУРУКТА: Тыва АССР-инц аалдарынц артизи, «Саян» ан- самбляны ыраажымы Надежда Куулар.

О. ОХЕМЧИКТИН ФОТОЗУ.

СӨСБИЛЕ ЭМНЭЭР

Гипнотизёрлар дугайында дыңаваан кижилер ховар. Ынчалза-даа улаустун хой кезин оларын чидип бар чы- дар эстрада жанрынц төлөөлөчүлери деп бодол тур- гар. Амгы үедө гипнотизёрлар сценаларында кли- никаларга хой аялгалар турар апарган. Кижини айыны- га кириптер сөс-ховар салым-чаяан бе азы профес- сионал чанчыла бе? Бо темага хамаарыштыр медицина эртемнирниц доктору П. И. Бул-биле беседаны корреспонденттер чоруткан.

— Мындыг чүве болган. Ак баштыг ирей карактары бор- бандым-борбандым, «бо- яштыг өттүр кылаштыг бе- рейн» деп көрүктүргө за- азыш, ылан-ла ынарар кы- лыштар турган. Ону мен би- чимде караам-биле көргөн мен. Кезек танышлар чорда, оон буттарыга чылаа ора- нын турганын сактырмак- та, эи бешин чириме. Ынчан оу масалыг гипноз деп кайыш билер ийик мен. Шаада гипнотизм аргаларын эвезиш кижилер, ылангыша шайын кудулгелер билер турган- нын ам өөрениктер бүрүз би- лер. Оларын «бурган кижилер» деп санап турган чү- гүзүжөк. Ол кижилер дуга- ында тоолчу чуталар тып- тып турган. Ынчеша бешин эмиэрини азы аргаларына сөстү, эм ойттарын, кезин эмиэрин алап турган. Медицина эмиерин болгаш хирургияны аялгалар турар билдирер. Сөөгү үедө, клиникаларда психотерапевт деп мергежи- лер эмиерлер тыптып келген. Москвада, Ленинградта, Харь- колта психотерапиянц бол- гаш гипнологиянц кафедра-

лары аялгалар турар, он-он кабинеттерде аарыг кижилер- ни гипнозду дузазы-биле эм- неп турар.

— Медицинада бо угла- нышкын тыптып келген мода-даа эвес, а чутула херек апарган чүгүз дээр билдир- гин. Нерви системанын аар- чыг чүгүз дөң шүтүнар- нын оруул ол тыпкан. Нерв аарыглары хой талаалыг бол- гай. Эмчилер оу гипноз-биле эмиэрини канчаар контроль- дан турарыт.

— Дүне уйгу чаштаар чорук хой апарган болган. Ба- жын аптеканында уйгу эм- биле бешин бүгү бөмбүрөктүн чоңун удузуп болур дээр санаттыгы. Чамдык кижилер удулар эми хой катал хе- лештип турган-биле оон дөңшөп база чилер. Уйгу чипкенде база-ла гипноз-биле эмнеп турар апарган. Кезек каада-даа бол удуштарга, ки- жи дыштанар, хөлсеп-дүвү- рэзин чиде бээр.

Психотерапевт магнито- фонга бижиткен чутазы аар- ыг кижиге аажок дузалыг. Бир клиникада эми хойу-би- ле берип турганын калы-

Сөс чокка... Г. Макаровтун чурган чургу.

Совет спорттун тергийннери

СУГГА ХААКЧЫ НАТАЛЬЯ РУМЯНЦЕВА

— Удурлакчыларымын кош- кай азы шырак кижилер деп чире ылгавас мен. Ынчанга калдыг-даа маргылаага ыла- ыла белеткен, ону чутула деп санаар чачылдыг мен — деп, сугга хаак спорттунц та- лазы-биле Европанын 1984 чылдагы тугайн чемпионна Наталья Румянцова чуталаар. Ол хундулуг атты Румянцова бо чылдыг сентябрда Мила- нага болган делегей маргы- лаазынга чалаан алган.

— Итали черге, тодаргай- лаарга, итали сугга ийи ду- гар менц айлалшкан — деп, Наталья чуталаар.

1979 чылдын сентябрда Москва чогунада Дубны хоор- ай чуртутт школады ол кыс Рим чогунада Кастельганцоль- фо хоорайга болган Европа чемпионнадынга тергини эки көрүзүтүп болган. Бодунуц ынак хевир — фигуралуг чүгү- лаашкыга ол алаан медаль- ды чалаан алган, делегей ре- корду тургускан. Сан талазы- биле ол швед Анита Карлман- нын ашкан. Неделя эрткенде Румянцова Канаада Тороно

Илгертен. Улаан кижиле эи- чи боду оттурган. Гипнотизм аада уйгуну «камыс» деп бо- лур-дур ийик.

— Кижилер бөрүзү гипнозга алыспас-ла болган.

— Ол шын. Статистиканц чуталаан турары-биле алырга, улаустун 90 дузау алыш бо- лур, а 20 дузау дык дораан алыр. Көрүп, дыңап, кешке алыр турганында база оон дөңшөп хамаарылаат.

Ынчалза-даа гипнотизм меди- цинада чам «мода» кылдыр хулаш алган, ону эми эр- тир сонугурап, шунту аарыг- ларын эи деп бодол бээр аажок чок. Эмиэрини өскө араларыг, оон база таарыг болгаш таарышпас чертериг.

— Бис эми дузазы-биле эмиэрини чуталааштыкмыс. Кижил боду бодун канчаар холга ал, чачыл болурут.

— Олар аразында хары- лаалыг. Бодун боду азынга кижил алыр бөрүренич эвес, орта бис дадалаап тур- гар бис.

Өскө джигинц болгаш бо- дунуц азынча, кижини, олар катгыштырдаа хары- лаалыг. В. М. Бекетов гип- ноз дузазы-биле алкоодини эмнеп болур дээрин гипноз- геиге алган турган. Арга- даадынга удуз гипнотизм аялгаларга сүмөчүлүг турган.

Гипноз чүдө дузалар деп база катал демелзэйн. Сөс кижилер кереген үзөш деп, чүгдө таарышкыг бай- дадалаа эм болуп болур.

Л. АНКУДИНОВА, В. ПОНОМАРЕВ. Ленинград.

СОНУРГАКТАРГА

НОВАБРЫН ЧЕЛЭЭЖИ

Ашхабада ноябрынц хун- нери аяс болгаш чыгып тур- ган. Бир хун чайкыпал кел- ген. Бойдузун бо болушкун- ны чурттакчыларын кайга- кан, А кезеж Копетдагы кырынга хой өлүгү ийи че- лээш турган.

— Туркменига чөлээшти ховар көрүп болур — деп, республиканын гидрометеоро- логтун товунун кол инженери Е. Балахирев чуталаар. — А ноябрь айда оон көстүп кел- гени мырнай кайгамчык.

Хоорай кырынга ийи дуга чөлээш үр-ле кайлан турган. Специалистер оун көчүт тап-

ажыттыган. Хаак кеткен сугга чутулаар кижилеринц саны ылчан дык эвезш турган, спорттун ол хевиринге шепен көр деп күзөл тылтып келген. Он харыг тургаш секцияга чедип келди. Чедикшиктер Доран келбээн. Бергелер тур- га-даа, сонугурап база күш- тиз болган. Чүгдө хандышым чутулаар эвес, маргылаа- ларга кирегири база күзөй берген мен. Черле ылчан мээи спортчу дончу каадыр онза- гай чүве, чемпионат бөрүзү менц өөрүштүзүг тилгелесин эккен турган. Бир тээ, сенээ бүрүрп турар болганда, ти- лгелег чедип адыр дээр хары- салгазын база бодулар чү- гүз.

Фигуралуг чутулаашкын — программада мээи эи хандык- шыдыг хевирим. Ында кижил кайгаар чүве база чок, бедик көрүзүлүг ол хевирге ды- ка хейи чедип ол келген мен.

— Бодунуц шимчээшкын шунтулаан башкарып билир- гин фигуралуг чутулаашкын Румянцованын чедикшиктери хамаарып турар—деп, ССРЭ-

УРАН ЧҮҮЛГЕ БЕРДИНГЕН

Күш-ажылыг Кызыл Тук орденниң эдилекчиси, РСФСР- инц аалдарыг артизи, Кызыл хоорайнын хундулуг хамаат- ымы, театрынц хоочун артизи Хургалак Баймыскаланова Конарга чоокта чам РСФСР- инц улаустун артизи деп атты тымыскан. Артистен бистин корреспонденттер амыска ин- тервью алган.

— Театрга дөртөн дөрт чыл дугурулаа аялгалар келген- дир сизер. Бо че иштинде ыр- лап ырларыгарын, ойнап ырларыгарын саны эвезш эвес дээрин чутажок. Олар- нын иштинде ынак ырларыгар, ролларыгар чуталап көрү- рөм.

— Шынап-ла, эм болуп ол- урарга, оларын саны хой-дур. Дөртөн чылдан бээр санаар болза, бир чылда ийи-үн ыр- ны ортума-биле өөренип ол турганым көр чүве болза, сан талазы-биле көмүдөй бээр-дир. Сенаже эи баштай ырлап уг- ып ырым «Шеми-Бажы» менц эи эргим. Ону амгы музейин бажынынга эргиттер тураа ырлап турдум. В. М. Бекетов аялгаларга бижиттиген ыр-

МЭЭН ЭЖИМ

(Кыска рассказ)

Херик-орл-биле институтка беш чыл иштинде кады өр- енип келдим. Өөренир-даа ону эрт, дузаарга-даа аажок ки- жи. Мүн өөренирми арай хи- релге, Ынчанга билбей бар- ган чүдүлгелерин аялгалар ба- ылдыралдып алыр кижил мен. Акым-биле чуталаар болза, эмиэрин аажы-биле институт- ту доозуп үндүм. Чүгдө өрө- дилеге эвес, а аажыла база кезек. Ажыл кылганда көчүгү топтоп кылдыр. Өөрөдөлгө, көрүм-чүрүм кошкык шыр- өрүстүгү, оларын аразында мүн база кулактарым оон шүгүм- чүлгелерин коңга болган. Оон-биле кады немелде ки- чилдер башкалардан алыр, боттуг дуза организастаан, бисти дуварелдеп турар. Хо- лун эрттир хой-иштинде чорук, немелде кылаар, шүгүмчүл- лер дөңшөштү өөрөдөл- ге көктөрүнчү аарыгынын олту- дулаан ону таарыштырды. А шүгүмчүл- лер, артында оны, чүгдө оола оола кымыш шүгүмчүл- лер турбас кижил хевир. Херик-орлун шүгүм- чүлгелерин хөмө таарыш-даа чорудам. Хөмө таарыш-даа чоруп мен, ылчан.

Институтту доозуп, дээр эртемниң зоотехниктеринц дипломын хойлапкан, чалгыс кижилер полиция аялгалары- ын аажок хөрөженин күлү- мүүрү Мона Лизанынга до- мей болган.

Ю. СМУКО. АЛЛО! ДИСТИ БОЛУР БЕ?

АКШТА Омаха хоорайнц турттакчылары Криссе до- лгаар дүн болза, албан ха- ызынга динс алгызын дин- нээр.

Ол баштак эвес. Хоорай- ның телефон сисюгунче кир- тен Крисс ылан-ла динс. Ма- ынарын өт-бүдөш он чыл бу- рунаар артык телефон до- мей салдырар алыр сорула- биле дининиң азын фамилия кылдыр бижилген алган чү- ве. Ынчанга Крисс теле- фон ээи апарган.

А. ЧУРСИН.

— Сугга хаак спорттун де- легейге ат-аларымын дугайы- да хой чуталаар чүве чө- деп, Румянцова чуталаар. — Мында сан-туу ону бадтык- турар. Милаага болган че- мпионатка 19 чурттуг төлөөлө- келген, Солун маргылааны 30 мун көрүктү сонугурап келген, оларынц сеткили тохулааан боор деп бодуар мен. Чемпи- онатка киришкен спортчулар- ынц мергежиле дык бедик болган. Спорттун бо хевир бистин чурттувуста база непе- реп турар. Бо хунерде 100 мун хире кижил ааа киржин турар.

Сугга хаак спортун олимпий- жи хевир апарын күзээр-дир мен. Сугга хаактаар спорттун ат-алдары улам өзүп, чоокку келер үедө Олимпий оюннары- ның программасынга кирер дугайында аялгалар тургусту- нуп келиринге бүзүрээр мен.

Наталья — күш-культура ин- ститутунун 4-ку курсуунуц студентин дээрзин чуталаар апар. Хостуг үзүндө ол тен- нистээринге ынак. Музыкага хандышылдыг, таңылаары эки. Оон ол хандышкын спортчу чедикшиктерге ийи- болуп турган чутажок. Шы- нап-ла хөгжүм болган таныш- сам сугга хаакчы кижиге эрге- жок чутула болтай.

Андрей НОВИКОВ. (ПМА).

ларын кууседип келдим. «Ту- дуг кылды чоруп турдум...» дээр бадирип турганымыс сактырга сатышка таалаңчы- дыр. А. Чыргал-оолдун «Ай- лан-кужум» деп ырын ынак ырым деп санап чоруту мен. Молдаа улаустун «Лыныш» катал-катан ырларкаар мен.

— Шиндерде колдуу хөрө- жөн улаустун ролларыгар ойнап келген-дир сизер. Оон дуга- ында чуну чуталаан болур сизер?

— Ийе, ыланг. Херээжин лус роллар колдуу ойнап кел- дим. Баштайгы ролум — «Дон- гур-оолд» пионер уругуну ро- ло, «Неркесте» — Зумрат, «Ха- ны ынакмыс болган кара са- гышта» — Рашель, «Сөөгү хуу- салаа» — Мирониха бо аңгы-аң- гы мергежилдин, аңгы-аңгы хар-назылыг кижилерин онза- гай ойнап кууседип беле эвес. Роль бүзүргө бердини, бү- гү сатыш-сеткилден маалым- дур дээр, оларын салым-чо- лу дээр аарып турган, эки түнелде чедип, көсүк, бүзүр- чиг, улаустун сатыгында дээр турар кылдыр ойнап болур. Интизи-биле тозан сөс шин-

МЭЭН ЭЖИМ

(Кыска рассказ)

Херик-орл-биле институтка беш чыл иштинде кады өр- енип келдим. Өөренир-даа ону эрт, дузаарга-даа аажок ки- жи. Мүн өөренирми арай хи- релге, Ынчанга билбей бар- ган чүдүлгелерин аялгалар ба- ылдыралдып алыр кижил мен. Акым-биле чуталаар болза, эмиэрин аажы-биле институт- ту доозуп үндүм. Чүгдө өрө- дилеге эвес, а аажыла база кезек. Ажыл кылганда көчүгү топтоп кылдыр. Өөрөдөлгө, көрүм-чүрүм кошкык шыр- өрүстүгү, оларын аразында мүн база кулактарым оон шүгүм- чүлгелерин коңга болган. Оон-биле кады немелде ки- чилдер башкалардан алыр, боттуг дуза организастаан, бисти дуварелдеп турар. Хо- лун эрттир хой-иштинде чорук, немелде кылаар, шүгүмчүл- лер дөңшөштү өөрөдөл- ге көктөрүнчү аарыгынын олту- дулаан ону таарыштырды. А шүгүмчүл- лер, артында оны, чүгдө оола оола кымыш шүгүмчүл- лер турбас кижил хевир. Херик-орлун шүгүм- чүлгелерин хөмө таарыш-даа чорудам. Хөмө таарыш-даа чоруп мен, ылчан.

Институтту доозуп, дээр эртемниң зоотехниктеринц дипломын хойлапкан, чалгыс кижилер полиция аялгалары- ын аажок хөрөженин күлү- мүүрү Мона Лизанынга до- мей болган.

Ю. СМУКО. АЛЛО! ДИСТИ БОЛУР БЕ?

АКШТА Омаха хоорайнц турттакчылары Криссе до- лгаар дүн болза, албан ха- ызынга динс алгызын дин- нээр.

Ол баштак эвес. Хоорай- ның телефон сисюгунче кир- тен Крисс ылан-ла динс. Ма- ынарын өт-бүдөш он чыл бу- рунаар артык телефон до- мей салдырар алыр сорула- биле дининиң азын фамилия кылдыр бижилген алган чү- ве. Ынчанга Крисс теле- фон ээи апарган.

А. ЧУРСИН.

ТВ

ДЕКАБРЬ 22-ДЕ

БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00 — «Уе». 8.35 — Эртен- ги гимнастика. 8.50 — Бир эвес кадык болукасынга. 9.05 — Шидираага делегей маргы- лаады. 9.20 — Энергетиктин хуну. 9.50 — «Спортлото- ну» 51-ги тиражы. 10.00 — Концерт. 10.25 — Хой эки ба- рааннар дээр. 10.55 — Чурукчу- лар дугайында чуталаар. 11.30 — «Ө-бүлө болган школа». 12.00 — Бүгү-ылалык телеко- нуруу. 12.45 — Чогаалык бо- лгаш амидарал. 13.45 — Бүгү- Энергетиктин хуну. 14.15 — 40- 50 чылдарын аялгалары. 14.45 — Бүгү делегей. 15.05 — Те- леоер: «Вертолеттары «МИ» дээр». 15.35 — Мультифиль- нер. 16.05 — Политиктин та- ылыбырлачы Л. А. Вознесен- скийн беседасы. 16.35 — «Дирг амытаннар амидары- лы». 17.35 — «Улут Тилелте- ниң 40 чылдыг». «Верности». Уран-чечен фильм. 19.00 — ССРЭ-нин болгаш Европанын шилдик коммалдарынц хөкөйге маргылааны. 19.35 — Бир эвес кадык болукасынга. «21.00 — «Уе». 22.00 — Байыр- келгелер. 23.40 — Шидираага делегей чемпионнады. 23.55 — 30.45 — Телемелээр.

ИЙГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00 — Эртенги гимнастика. 8.15 — Бир эвес кадык болу- касынга. 8.30 — Эртенги по- лаа. 9.00 — Уран телесту- диянын программасы. 10.50 — Шпрет. 11.35 — Док. телефильм. 12.35 — Баскетболга ССРЭ че- мпионады. 12.45 — «Ан-чорукчу- лар кылуу» 13.45 — Ф. Лист — «Прелюдиялар». 14.05 — «Ре- налюция шаг». Уран-чечен фильминин 1-2-ги сериялары. 16.45 — «Музыка кыскасуу». 17.15 — Эртем-неперселдиг фильм. 17.45 — Мультифильм. 18.05 — Концерт. 19.45 — Де- легейде болушкуннар дуга- ында допчулаа. 20.00 — «Там- ыктыг удулар, чаштар». 20.15 — «Калышыл». 21.00 — «Уе». 22.00 — Кыска хөмөздиг уран-чечен телефильмдер. 22.50 — 23.20 — Эртем-неперселдиг фильм.

МЭЭН ЭЖИМ

(Кыска рассказ)

Херик-орл-биле институтка беш чыл иштинде кады өр- енип келдим. Өөренир-даа ону эрт, дузаарга-даа аажок ки- жи. Мүн өөренирми арай хи- релге, Ынчанга билбей бар- ган чүдүлгелерин аялгалар ба- ылдыралдып алыр кижил мен. Акым-биле чуталаар болза, эмиэрин аажы-биле институт- ту доозуп үндүм. Чүгдө өрө- дилеге эвес, а аажыла база кезек. Ажыл кылганда көчүгү топтоп кылдыр. Өөрөдөлгө, көрүм-чүрүм кошкык шыр- өрүстүгү, оларын аразында мүн база кулактарым оон шүгүм- чүлгелерин коңга болган. Оон-биле кады немелде ки- чилдер башкалардан алыр, боттуг дуза организастаан, бисти дуварелдеп турар. Хо- лун эрттир хой-иштинде чорук, немелде кылаар, шүгүмчүл- лер дөңшөштү өөрөдөл- ге көктөрүнчү аарыгынын олту- дулаан ону таарыштырды. А шүгүмчүл- лер, артында оны, чүгдө оола оола кымыш шүгүмчүл- лер турбас кижил хевир. Херик-орлун шүгүм- чүлгелерин хөмө таарыш-даа чорудам. Хөмө таарыш-даа чоруп мен, ылчан.

Институтту доозуп, дээр эртемниң зоотехниктеринц дипломын хойлапкан, чалгыс кижилер полиция аялгалары- ын аажок хөрөженин күлү- мүүрү Мона Лизанынга до- мей болган.

Ю. СМУКО. АЛЛО! ДИСТИ БОЛУР БЕ?

АКШТА Омаха хоорайнц турттакчылары Криссе до- лгаар дүн болза, албан ха- ызынга динс алгызын дин- нээр.

Ол баштак эвес. Хоорай- ның телефон сисюгунче кир- тен Крисс ылан-ла динс. Ма- ынарын өт-бүдөш он чыл бу- рунаар артык телефон до- мей салдырар алыр сорула- биле дининиң азын фамилия кылдыр бижилген алган чү- ве. Ынчанга Крисс теле- фон ээи апарган.

А. ЧУРСИН.

ЛЕКЦИЯЖЕ ЧАЛААГА

1984 чылдыг декабрь 23-те, воскресенья, СЭКП Тыва об- комунун Политиктин кыры- дышкын бажынынга хунду- куун 14 шакта хөйге «ССРЭ- нын делегейде байдалынц дуга- ында» лекция болур.

Лекцияны Бүгү-ылалдык «Билг» интелектуал лекто- ру, юрдинктин эртемнирниц доктору, ССРЭ-нин Эртемнер академиянын күүрө болгаш эрге-хоойл институтунун про- фессору Рамс Абдулхаквич Тумукамедов (Москва хоорай) номчуур.

Лекция абонементтер- биле кирер. Ол ышкы билет- терни база садым турар.

667000. Кызыл Шетинкин болгаш Кравченко куумчүзү бажы № 3. Телефоннары: редакторун 2-24.63 редакторун оралакчыларыны 2-35-24, 2-23-54, хары- лагалыг секретариатын 2-20-35 секретариатын 2-23-53 партиянц амидарал болгаш улаустун калдыктерин 2-31-75 пропалганда болгаш совет түргүзүт киди- ктерин 2-37-13, чага кидиктерин 2-41-27 информатик кидиктерин 2-20-60 культура кидиктерин 2-23-54 кездэ ажил-агы кидиктерин 2-21-47 корре- кторларын 2-27-41 бухгалтерияны 2-12-45 олдун келбей барганга 2-32-75 телефоннары болгаш.

Тыва АССР-инц Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном сизиминц херектериниң талазы-биле күүрө комитетиниң типографиясы. Кызыл Шетинкин болгаш Кравченко куумчүзү, бажы № 3

Солун неделяда 6 катал үнер. Чалгы № 3008. ТС-01146.